
Notiser

MEDISINSK NYTT

Hurtigtest for malaria

Bruk av hurtigtester for å påvise Plasmodium falciparum-malaria hos pasienter med feber i Afrika kan forbedre behandling og resistensutvikling uten økte kostnader per pasient (PLoS Med 2009; 6: e1000070).

1 887 feberpasienter fra Zanzibar ble enten vurdert klinisk eller med en hurtigtest for malaria. Bruk av hurtigtest var assosiert med lavere forbruk av antimalariamidler (361/1 005 (36 %)) sammenliknet med symptombasert undersøkelse (752/882 (85 %)) (OR 0,04). Rekontakt pga. manglende bedring var også lavere etter bruk av hurtigtest (2,5 %) enn ved klinisk vurdering (4,9 %) (OR 0,5).

Fars alder øker risiko for utviklingsforstyrrelser

Høy alder hos far er assosiert med økt risiko for utviklingsforstyrrelser som autisme, schizofreni, dysleksi og redusert intelligens (PLoS Med 2009; 6: e40). Data fra 33 000 enkeltfødsler i USA ble gjennomgått. Barna ble testet med ulike utviklings- og intelligenstester da de var åtte måneder, fire år og sju år.

Sammenhengen mellom barnas kognitive evner og foreldrenes alder ble analysert etter justering for mulige konfunderende faktorer. For alle tre aldersgrupper fant man noe svakere resultat hos barn av eldre fedre, mens det var motsatt for barn av eldre mødre.

Risiko for postpartumpsykose

Insidensen av psykoser hos kvinner når en topp umiddelbart etter første fødsel, og nesten halvparten av tilfellene ses hos kvinner uten tidligere innleggelse i psykiatrisk avdeling (PLoS Med 2009; 6: e13). Dette viser en populasjonsstudie med 750 000 førstegangsfødsende basert på det svenske fødselsregisteret i perioden 1983 – 2000.

Analysene viste også at risikoen for psykose de første 90 dager etter fødselen økte med mors alder (≥ 35 år versus ≤ 19 år; hasardratio (HR) 2,4), men sank med høy fødselsvekt ($\geq 4\,500$ g) og diabetes (HR 0).

Gåten merkelceller

Merkelceller i huden har vært kjent i over hundre år, men funksjonen har vært uklar og omdiskutert. Det har vært postulert at disse cellene står for kodingen av sensorisk stimulering som gjør at deres afferente nerver kan oppfatte ulik grad av berøring. Amerikanske forskere har nå testet denne hypotesen i en musemodell (Science 2009; 324: 1580 – 2).

Det ble ikke utviklet merkelceller i områder på dyrene som hadde en delesjon av en transkripsjonsfaktor uttrykt i merkelceller. Hud/nervepreparasjoner fra disse områdene manglet fullstendig den karakteristiske nevrofysiologiske responsen som normalt medieres av et kompleks av merkelceller og nervefibre. Dette bekrefter disse cellenes viktige rolle i det somatosensoriske systemet.

Myopi hos skolebarn

Myopi er relativt vanlig blant skolebarn. Arbeid som krever mye akkomodasjon, slik som lesing, kan kanskje øke risikoen for å utvikle myopi. Resultatene fra en studie av kinesiske skolebarn kan imidlertid ikke bekrefte denne hypotesen (Arch Ophthalmol 2009; 127: 769 – 75).

Nesten 1 300 barn gjennomgikk grundig synsundersøkelse og svarte på spørreskjema om leseavstand og annen type nærarbeid. Det var ingen sammenheng mellom hvor mye nærarbeid de drev med og graden av myopi.

Platehemmere kan gi cerebrale mikrobldninger

Rotterdam-studien, en populasjonsbasert studie av nesten 8 000 personer over 55 år, er en av verdens største innen helse hos eldre. Nå har en stor undergruppe av deltakerne gjennomgått en spesiell type MR-undersøkelse – T2-gradient-ekko-MRI – som identifiserer mikrobldninger i hjernevevet (Arch Neurol 2009; 66: 714 – 20).

Resultatene viser at bruk av acetylsalisylsyre sannsynligvis øker risikoen for slike mikrobldninger. I tillegg så det ut til at lokalisasjonene av blødningene avhang av hvilken type acetylsalisylsyre pasienten brukte. Personer som ble regelmessig behandlet med antikoagulerende medikamenter som warfarin, hadde derimot ingen økt forekomst av mikrobldninger.

Kronisk pankreatitt – mer enn alkohol

Kronisk og residiverende pankreatitt er ikke bare et resultat av for høyt alkoholinntak: Av 1 000 pasienter med kronisk eller residiverende pankreatitt som var med i en amerikansk multisenterstudie, hadde én av fire vært avholdende hele livet (Arch Intern Med 2009; 169: 1035 – 45).

Svært stort alkoholkonsum, dvs. gjennomsnittlig over fem enheter per dag, var signifikant assosiert med pankreatitt (OR 3,1). Men bare 40 % av mennene og 10 % av kvinnene var i denne kategorien. Også røyking utgjorde en betydelig risikofaktor for pankreatitt, uavhengig av alkoholkonsum, men kunne igjen bare delvis forklare sykdommen.

Ugunstig kombinasjon

Komplekse sykdommer skyldes ofte et samspill mellom genetisk disposisjon og ugunstige miljøpåvirkninger. Nye data fra ungdommer i tvillingregisteret i Minnesota belyser hvordan gener og miljøfaktorer påvirker utviklingen av eksternaliserende psykiske lidelser, slik som antisosial atferd og alkoholmisbruk (Arch Gen Psychiatry 2009; 66: 640 – 8).

Resultatene viste at desto mer ugunstig miljøet var, jo sterkere kom den genetiske sårbarheten til uttrykk. Ugunstige miljøfaktorer inkluderte bl.a. lav utdanning, dårlig kontakt med venner og høyt konfliktnivå hos foreldrene.

Molekylær mekanisme bak metastasering til hjernen

Brystkreft kan spre seg til hjernen flere år etter primærbehandlingen. Dette indikerer at kreftcellene gjennomgår forandringer før de kan invadere hjernen. Det er nå nye forskningsdata om hvilke molekylære endringer som er karakteristiske for denne evnen (Nature 2009; 459: 1005 – 9).

Analysen av gennuttrykk identifiserte genene cyklooksygenase 2 (*COX2*), EGFR-liganden *HBEGF* samt α 2,6-sialyltransferase (*ST6GALNAC5*) som viktige for cellenes evne til å krysse blod-hjerne-barrieren. De fant også at ST6GALNAC5-proteinet spesifikt påvirket hjerneinfiltrasjon, og ikke var involvert i metastasering til andre organer. Cellestudier viste at dette proteinet økte kreftcellenes adhesjon til endotelcellene i hjernen, og at celler uten dette proteinet hadde redusert evne til å krysse blod-hjerne-barrieren.

Publisert: 27. august 2009. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 9. september 2026.